

Izrael

Obecna sytuacja rozwojowa i prognoza
na przyszłość w optyce kolejnego pokolenia,
tj. roku 2040

Pracę wykonała: Katarzyna Szyszkowska I SUM SM

Spis treści:

Wstęp.....	2
1.1 Potencjał rozwojowy Izraela.....	3
1.2 Partnerzy gospodarczy.....	4
2.1 Potencjał rozwojowy 2040.....	5
2.2 Najważniejszy partner i najważniejszy przeciwnik gospodarczy.....	6
2.3 Pytania i konkluzje.....	7

Wstęp

Praca dotyczy państwa położonego na Bliskim Wschodzie, państwa z historią sięgającą ponad 3 tysiące lat wstecz, którego deklarację niepodległości podpisano jednakże

dopiero 14 maja 1948 roku.¹ Izrael, bo o nim tu mowa, zajmuje wąski pas ziemi na południowo-wschodnim wybrzeżu Morza Śródziemnego.² Jego całkowity obszar to 22072 km², a liczba ludności w 2015 roku wynosiła ponad 8 mln.³ Stolicą jest oczywiście Jerozolima.⁴ Pomimo położenia na piaszczystych terenach, jest państwem szybko rozwijającym się i zajmującym 18 miejsce w rankingu HDI (Human Development Index)⁵. Celem niniejszej pracy jest przedstawienie obecnej sytuacji rozwojowej Izraela oraz próba prognozy na przyszłość w optyce kolejnego pokolenia – roku 2040.

1. Obecna sytuacja rozwojowa

1.1 Potencjał rozwojowy Izraela

Izrael można śmiało nazwać państwem cudu gospodarczego. Na obszarze, gdzie brak jest surowców naturalnych, zbudowano państwo oparte na przemyśle, torując drogę ku jednej z najbardziej nowoczesnych gospodarek świata. Sukces gospodarczy Izraela możemy tłumaczyć skutecznymi rządami i przeprowadzonymi w 2003 roku reformami, m.in. obniżaniem podatków, zwiększaniem efektywności gospodarki, czy ciągle rosnącej prywatyzacji.⁶

W 2015 roku PKB Izraela wyniosło 281,8 bln USD, PKB per capita wyniósł 34,300 USD, natomiast wzrost gospodarczy w porównaniu z rokiem 2014 wyniósł 2,5%.⁷ Przyczyn dobrze prosperującej gospodarki można się doszukiwać, m.in. w konserwatywnym sektorze bankowym (rozbudowana regulacja, trzymanie się z dala od ryzykownych instrumentów finansowych) oraz elastycznym rynku pracy w obliczu zmieniającej się rzeczywistości⁸ (w 2015 roku stopa bezrobocia wynosiła tylko 5,6 %).⁹ Znaczącym osiągnięciem było również podpisanie szeregu porozumień o wolnym handlu ze Stanami Zjednoczonymi, Unią Europejską i niektórymi państwami Ameryki Południowej¹⁰, co stawia Izrael na dobrej pozycji w świecie gospodarczych powiązań. Świadczy o tym m.in. wielkość eksportu i importu tegoż państwa. W 2015 roku eksport Izraela wyniósł 56,4 bln USD, a import 58,8 bln

¹ *Izrael w faktach*, Ambasada Izraela w Warszawie, wyd. Jeden Świat, Warszawa 2011, str. 69.

² *Ibidem*, str. 95.

³ *The world factbook: Israel*, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html>

⁴ *Ibidem*.

⁵ źródło: *Human Development Raport 2015, Work for Human Development*, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: http://www.haber.edu.pl/download/HDR_2015.pdf

⁶ *Izrael w faktach*, op. cit., str. 215-216.

⁷ *The world factbook*, op.cit.

⁸ *Izrael w faktach*, op. cit, str. 207.

⁹ *The world factbook*, op.cit.

¹⁰ *Izrael w faktach*, op. cit., str. 209.

USD. Głównymi partnerami w eksporcie są Stany Zjednoczone, Hong Kong, Wielka Brytania, Belgia, Chiny i Turcja. Eksportuje się maszyny i sprzęt, oprogramowanie, (oszlifowane) diamenty, produkty rolne, chemikalia oraz tekstylia i odzież. Importuje się surowce, sprzęt wojskowy, dobra inwestycyjne, nieszlifowane diamenty, paliwa, zboża, a także towary konsumpcyjne. Natomiast głównymi importerami są Stany Zjednoczone, Chiny, Szwajcaria, Niemcy oraz Belgia.¹¹

Nie można również zapomnieć o zaangażowaniu Izraela w badania i rozwijanie nowoczesnych technologii, jest to kraj, gdzie:

Odsetek mieszkańców zaangażowanych w badania naukowe i techniczne, a także poziom wydatków na badania i rozwój w proporcji do produktu krajowego brutto (PKB) są jednymi z najwyższych na świecie.¹²

Przykładem firmy na rynku Izraelskim opierającej się na badaniach i rozwoju elektronicznym jest Elbit – lider w dziedzinie pojazdów bezzałogowych. Rozwijają się również firmy produkujące elektroniczne systemy bezpieczeństwa. Izraelska gospodarka hi-tech rozwija również branże powiązane z naukami biologicznymi (eksport urządzeń medycznych i leków), opracowano również wiele nowych leków na choroby wcześniej nieuleczalne.¹³ Oprócz badań naukowych na uniwersytetach, koordynowaniem i finansowaniem projektów badawczych zajmuje się TELEM. Jest to ochotnicze forum w skład którego wchodzi znamienici naukowcy. Osiągnięciami TELEM były m.in.: wejście Izraela do unijnego Ramowego Programu Rozwoju Badań, udział w Europejskim Ośrodku Synchronu Atomowego w Grenoble (badania nad strumieniami laserowymi) oraz podjęcie inicjatywy Internet II.¹⁴ Innymi sektorami, w których Izrael wspiera badania są: biotechnologia, biomedycyna, optyka, elektrooptyka, robotyka, aeronautyka, telekomunikacja, informatyka, nanotechnologia oraz badania agronomiczne i energetyczne. Można zatem powiedzieć, że Izrael jest państwem szybko rozwijającym się na wielu polach przemysłu.

1.2 Partnerzy gospodarczy

Pomimo podpisania przez Izrael szeregu umów gospodarczych z państwami Europy, czy Ameryk, dokonywaniu transakcji eksportu i importu pomiędzy Izraelem a poszczególnymi państwami, to właśnie Stany Zjednoczone są państwem, które niejako

¹¹ *The world factbook*, op.cit.

¹² *Izrael w faktach*, op. cit., str. 187.

¹³ *Ibidem*, str. 191.

¹⁴ *Ibidem*, str. 192.

uzależniło Izrael od siebie, szczególnie jeśli chodzi o kwestie ekonomiczne, czy też militarne i polityczne. O ile w przeszłości pomoc USA dla Izraela było oparta głównie na przekazywaniu niezliczonych pożyczek, grantów oraz rozmaitych programów pomocowych¹⁵, o tyle dziś współpraca skupia się na finansowaniu potrzeb militarnych Izraela. Obecna 10-letnia umowa podpisana 16 sierpnia 2007 roku:

*Stanowi, że 26,3 % sumy pomocy amerykańskiej może zostać przez Izrael wydatkowane na uzbrojenie produkowane w tym kraju. (...) pomoc dla Izraela stanowi 52 % amerykańskiego programu Foreign Military Financing (FMF) oraz 20–25 % budżetu obronnego Izraela.*¹⁶

Ponadto amerykańska finansowa pomoc bezpośrednia dla Izraela wyniosła w 2013 roku 3115 mln USD¹⁷, a granty militarne powyżej 3 mld USD.¹⁸

W przypadku wymiany handlowej pomiędzy Polską a Izraelem, Izrael importuje produkty mineralne oraz metale surowe. Ponadto Polska eksportuje do Izraela produkty przemysłu obuwniczego i spożywczego, natomiast importuje produkty przemysłu chemicznego i maszynowego.¹⁹

Innym przykładem kraju mającego dobre relacje gospodarcze z Izraelem jest Rosja. Izrael eksportuje do Rosji produkty rolnicze, produkty przemysłu farmaceutycznego, chemicznego, a także wyroby z tworzyw sztucznych i meble.²⁰

Ponadto dużym znaczeniem dla gospodarki Izraela jest zagraniczna pomoc materialna, są to m.in. darowizny od organizacji żydowskich, czy też reparacje wojenne z Niemiec.²¹

2. Prognoza na przyszłość w optyce kolejnego pokolenia tj. roku 2040

2.1 Potencjał rozwojowy 2040

Prognoza potencjału rozwojowego rynku Izraela nie będzie odbiegać od środków jakimi państwo to dysponuje obecnie. Przez najbliższe dwadzieścia cztery lata nie można oczekiwać wielkich ewolucji, czy zmian w zakresie struktury gospodarczej oraz handlowej

¹⁵ Vide, J. Jarzabek, *Amerykańska pomoc wojskowa i ekonomiczna dla Izraela*, (w:) *Państwo Izrael, Analiza politologiczno-prawna*, pod.red. Ewy Rudnik, wyd. Trio, Warszawa 2006.

¹⁶ P. Pacula, *Wybrane aspekty współpracy amerykańsko-izraelskiej w dziedzinie obronności: historia i stan obecny w kontekście polityki USA na Bliskim Wschodzie*, (w:) *kwartalnik Bezpieczeństwo Międzynarodowe*, nr IV 2013/28, str. 43.

¹⁷ Ibidem, str. 44.

¹⁸ Ibidem, str. 45.

¹⁹ *Gospodarka Izraela*, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie:

<http://www.izrael.badacz.org/izrael/gospodarka.html>

²⁰ E. Sidi, *Izrael. Trudne czasy dla eksportu, szczególnie do Rosji*, *Gazeta Wyborcza*, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie:

http://wyborcza.pl/1,91446,17384977,Izrael_Trudne_czasy_dla_eksportu_szczegolnie_do.html

²¹ *Gospodarka Izraela*, op. cit.

tegoż państwa. Jednakże szansą na zapewnienie zysków może okazać się wydajne gospodarowanie ogromnymi podmorskimi złożami gazu Lewiatan odkrytego na Morzu Śródziemnym²². Jeśli umowa na wydobycie gazu przez określone zagraniczne firmy, zostanie pomyślnie wynegocjowana, Izrael może liczyć na ogromne zyski. Gaz na obszarze należącym do Izraela byłby pierwszym surowcem odkrytym w tymże państwie mającym znaczenie w gospodarce globalnej.

Struktura wymiany handlowej (eksport, import) w większym stopniu nie ulegnie większej zmianie. Oczywiście jak pokazały to ostatnie lata, eksport i import Izraela z roku na rok zmniejszał się nieznacznie po kryzysie, który miał miejsce w 2008 roku, jednakże jak pokazuje to doświadczenie, jeśli utraci się pewien rynek zbytu, szuka się innych. Państwem, z którym Izrael z pewnością będzie prowadził nadal wymianę handlową będą Stany Zjednoczone. Także po licznych embargach nałożonych na Federację Rosyjską przez Unię Europejską, Izrael ma szansę zwiększyć swój eksport do tegoż państwa.

Izrael z pewnością nadal będzie rozwijał technologie w coraz to nowszych i coraz bardziej zaawansowanych dziedzinach, możliwe że będzie się również starał ją eksportować do innych krajów. Sprawą sporną w przyszłości może okazać się kwestia etyki. Jeżeli przykładowo biotechnologia i nanotechnologia rozwiną się na wielką skalę i Izrael zacznie przodować w tych dziedzinach (np. leczenie wszelkich chorób przy użyciu nanorobotów jako powszechnie stosowana metoda), państwa trzecie lub poszczególne organizacje z obawy o swoje interesy mogą zarzucić Izraelowi pogwałcenie zasad etyki.

Obszarem, nad którym rząd Izraela w przyszłości będzie dyskutował to zapewne rolnictwo, pojawią się debaty jak z terenów piaszczystych, nieurodzajnych, poprzez odpowiednie nawodnienie terenu stworzyć grunt pod uprawy, a także jak zwiększyć ilość plonów by zmniejszyć ilość importu zbóż z zagranicy.

W optyce następnego pokolenia roku 2040 można śmiało stwierdzić, że Izrael będzie państwem prężnie rozwijającym się, dbającym o swoją gospodarkę i wciąż rozwijającym nowoczesną technologię.

2.2 Najważniejszy partner i najważniejszy przeciwnik gospodarczy

Najważniejszym partnerem gospodarczym Izraela z pewnością pozostaną Stany Zjednoczone. USA będą nadal udzielać Izraelowi pożyczek i grantów. Nową kwestią będzie wydobycie gazu ze złoża Lewiatan, poprzez udział amerykańskich konsorcjów w wydobyciu tegoż surowca na terytorium Izraela, co spowoduje jeszcze większe uzależnienie Izraela od

²² *Izrael: jest porozumienie ws. złoża gazu Lewiatan*, Portal Gospodarczy, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: http://gazownictwo.wnp.pl/izrael-jest-porozumienie-ws-zloza-gazu-lewiatan.255532_1_0_0.html

Stanów Zjednoczonych. W przypadku nowego konfliktu w Syrii, Iraku, bądź w Afganistanie, Izrael stanie się ważnym punktem desantowym wojsk USA. Jako państwo sprzymierzone ze Stanami i będące przeciwko Muzułmanom, pozostawione same sobie stałoby się łatwym celem dla wielu ekstremistycznych ugrupowań.

Jednym z największych przeciwników Izraela może okazać się Iran. Jako, że sytuacja pomiędzy tymi państwami jest dość napięta od 1979 roku²³, w bliskiej przyszłości w każdej chwili może dojść do zaognienia konfliktu. Może to nastąpić np. na tle religijnym, politycznym, ekonomicznym, etc. Również nie należy się spodziewać w bliskiej przyszłości całkowitego rozstrzygnięcia sporów pomiędzy Izraelem a Palestyną. W przyszłości może dojść do eskalacji konfliktu, Hamas może znów ponowić ataki, by stworzyć niepodległe państwo jakim byłaby Palestyna. Poprzez ataki na Izrael nie tylko dojdzie do strat w ludziach, ale ucierpi również na tym gospodarka, ponieważ zagraniczni inwestorzy nie będą chcieli inwestować na terenach zagrożonych konfliktem.

2.3 Pytania i konkluzje

Postawię pięć pytań prognostycznych dotyczących trendów gospodarczo-społecznych dotyczących państwa Izrael. Jak na gospodarkę Izraela wpłynie wydobywanie gazu ze złoża Lewiatan w perspektywie 2040 roku? Jaki będzie wskaźnik PKB w 2040 roku? Czy poziom wydatków na badania i rozwój w proporcji do produktu krajowego brutto nadal będzie wysoki, czy ulegnie zmianie? Czy rating Izraela, kształtujący się na poziomie A (perspektywa stabilna)²⁴ ulegnie zmianie? Jakim zmianom ulegnie import i eksport Izraela, ulegnie zwiększeniu, czy też zmaleje?

Wydobywanie surowca jakim jest gaz wpłynie na wielkość wpływów do budżetu Izraela, eksploatacja złoża będzie oznaczała częściowe uniezależnienie od dostaw z państw trzecich, także eksport surowca przyniesie oczekiwane zyski.

W ostatnich latach po kryzysie w 2008 roku PKB Izraela stopniowo spadało, w kilku następnych latach sytuacja ulegnie poprawie i dojdzie do stabilizacji. Około 2040 roku PKB zwiększy się z powodu zysków ze sprzedaży gazu oraz eksportu nowoczesnych technologii oscylując wokół 350 bln USD.

²³ R. Czulda, *Iran i Izrael - śmiertelni wrogowie, którzy kiedyś byli przyjaciółmi*, portal WP – wiadomości, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1020229,title,Iran-i-Izrael-smiertelni-wrogowie-ktorzy-kiedys-byli-przyjaciolmi,wid,15016687,wiadomosc.html?ticaid=117277>

²⁴ Vide, *Agencja Fitch potwierdziła rating kredytowy Izraela na poziomie A*, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <https://israel.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/132896,agencja-fitch-potwierdzila-rating-kredytowy-izraela-na-poziomie-a.html>

Wydatki na badania i rozwój nie zmniejszą się, ale będą ulegały stopniowemu zwiększaniu. Inwestowanie Izraela w coraz to nowsze dziedziny badań i pogłębianie obecnych, sprawi, że w roku 2040 Izrael może przodować na globalnym rynku technologii, a izraelscy uczeni będą cenieni na całym świecie.

Rating Izraela może ulec pogorszeniu z uwagi na dość niekorzystną sytuację geopolityczną w regionie Bliskiego Wschodu w okolicach roku 2040, z powodu ewentualnego konfliktu pomiędzy państwami arabskimi, bądź zaostrzeniu sytuacji pomiędzy Izraelem a Palestyną.

W perspektywie roku 2040, Izrael zapewne nadal będzie importował dobra nisko przetworzone oraz żywność (zwłaszcza zboże), import będzie stały i kształtował się w granicach od 60 do 80 bln USD. Natomiast zwiększy się eksport materiałów i dóbr wysoko przetworzonych oraz gazu ze złoża Lewiatan, będzie się on (eksport) kształtował w granicach od 70 do nawet 100 bln USD.

Przechodząc do konkluzji należy podkreślić, że Izrael jest niezwykle nowoczesnym państwem, rozwijającym zaawansowane technologie, choć umiejscowiony jest w dość niestabilnym rejonie geopolitycznym i otoczony państwami muzułmańskimi, pałającymi nienawiścią do religii żydowskiej (wyznawanej rzecz jasna w Izraelu). W końcu Izrael jest państwem o dość bogatej historii i doświadczeniach, które pozwoliły na zbudowanie od podstaw państwa silnego gospodarczo, będącego jednakże pod dużym wpływem Stanów Zjednoczonych.

3. Bibliografia:

Agencja Fitch potwierdziła rating kredytowy Izraela na poziomie A, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <https://israel.trade.gov.pl/pl/aktualnosci/132896,agencja-fitch-potwierdzila-rating-kredytowy-izraela-na-poziomie-a.html>

E. Sidi, *Izrael. Trudne czasy dla eksportu, szczególnie do Rosji*, Gazeta Wyborcza, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: http://wyborcza.pl/1,91446,17384977,Izrael_Trudne_czasy_dla_eksportu_szczegolnie_do.html

Gospodarka Izraela, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <http://www.izrael.badacz.org/izrael/gospodarka.html>

Human Development Raport 2015, Work for Human Development, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: http://www.haber.edu.pl/download/HDR_2015.pdf

Izrael w faktach, Ambasada Izraela w Warszawie, wyd. Jeden Świat, Warszawa 2011, str. 69,95, 187, 191, 192, 215, 216, 207, 209.

Izrael: jest porozumienie ws. złoża gazu Lewiatan, Portal Gospodarczy, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: http://gazownictwo.wnp.pl/izrael-jest-porozumienie-ws-zloza-gazu-lewiatan,255532_1_0_0.html

J.Jarząbek, *Amerykańska pomoc wojskowa i ekonomiczna dla Izraela*, (w:) *Państwo Izrael, Analiza politologiczno-prawna*, pod.red. Ewy Rudnik, wyd. Trio, Warszawa 2006.

P. Pacula, *Wybrane aspekty współpracy amerykańsko-izraelskiej w dziedzinie obronności: historia i stan obecny w kontekście polityki USA na Bliskim Wschodzie*, (w:) kwartalnik *Bezpieczeństwo Międzynarodowe*, nr IV 2013/28, str. 43, 44, 45.

R. Czulda, *Iran i Izrael - śmiertelni wrogowie, którzy kiedyś byli przyjaciółmi*, portal WP – wiadomości, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1020229,title,Iran-i-Izrael-smiertelni-wrogowie-ktorzy-kiedys-byli-przyjaciolmi,wid,15016687,wiadomosc.html?ticaid=117277>

The world factbook: Israel, dostęp: 08.06.2016 r., dostępny w Internecie: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html>